

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

PRH pitää tavoitetta parantaa tietojen tehokasta käyttöä ja luovuttamista eri toimijoiden välillä kannatettavana. Lausunnolla oleva ehdotus on huomattavan laaja ja yksityiskohtainen. Useat viranomaiset ovat jo antaneet luonnoksesta lausuntonsa. PRH tukee erityisesti Maanmittauslaitoksen lausunnossa esiin tuotua näkemystä jonka mukaan ehdotuksella on merkittäviä vaikutuksia perusrekisteriviranomaisten toimintaan, eikä näitä vaikutuksia ole luonnoksessa juurikaan käsitelty.

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

PRH pitää nykytilan kuvauksessa esitettyä näkemystä tiedonhallintaa vaikuttavien lakien epäyhtenäisyydestä oikeana. Eri viranomaiset tulkitsevat tietojen keräämistä, säilyttämistä ja luovuttamista omista lähtökohdistaan. PRH pitämät rekisterit ovat elinkeino- ja kansalaistoiminnan kannalta keskeisiä sekä oikeuksia luovina (rekisteröintipäätökset) että julkisesti luotettavina tiedon lähteinä (tietopalvelut). Rekisterien asiakasmäärät on huomattavan suuret, esim. vuonna 2107 kaupparekisteriin tehtiin yli 240 000 ilmoitusta ja yhdistysrekisteriin 27 000 ilmoitusta. Yritys -ja yhteisötietojärjestelmästä tehtiin vuonna 2017 yli 19 miljoonaa hakua.

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ehdotuksen tavoitteet tiedonhallintaa koskevien säännösten yhtenäistämisestä ja kokoamisesta yhteen yleislakiin ovat kannatettavia, mutta kuten mm. Valtionkonttorin ja Maanmittauslaitoksen lausunnoissa on todettu, tätä tavoitetta ei kaikilta osin ole saavutettu.

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH pitää tervetulleena sitä, että lakiehdotuksessa pyritään keskeiset käsitteet määrittelemään yksiselitteisesti. Kuten mm. Maanmittauslaitoksen ja Oikeusrekisterikeskuksen lausunnoissa lausunnossa on todettu tähän ei luonnoksessa kaikilta osin ole päästy ja asia vaatii vielä

jatkovalmistelua. PRH jakaa Maanmittauslaitoksen käsityksen siitä, että mm. perustietovarannon käsite tulisi laissa määritellä.

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH jakaa useiden viranomaisten lausunnoissa esitetyn huolen siitä, että perustettavan tiedonhallintalautakunnan tehtäväkenttä on laaja ja se ulottuu operatiivisten asioiden käsittelyyn. Sähköistämishankkeiden toteuttaminen on jo nyt monivaiheinen ja aikaa vievä prosessi. Epäilyksiä herättää onko lautakunnalla käytössä mahdollisuuksia riittävän nopeasti käsitellä esiin tulevia asioita. Lautakunnan voi 8 §:n mukaan "kiinnittää huomiota tiedonhallintaan liittyvien vaatimusten täyttämiseen tai saattaa käsityksensä tiedonhallintayksikön tietoon". Perustelujen mukaan valvonta ei olisi "varsinaista laillisuusvalvontaa". Epäselväksi jää mikä olisi kannanottojen tosiasiallinen sitovuus mm. virkavastuun näkökulmasta.

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH pitää ehdotettuja säännöksiä tiedonhallinnon suunnittelusta ja kuvaamisesta oikeansuuntaisina. Suunnitelmien ja kuvantamisen tulisi kuitenkin olla hallinnollisesti mahdollisimman kevyttä. Olennaista on myös se, että tätä tarkoitusta varten on olemassa standardoidut menettelyt ja työkalut. PRH jakaa usean muun viranomaisen lausunnossa esitetyn huolen siitä, että suunnittelu, kuvantaminen ja muutossuunnitelmien laatiminen muodostuu hallinnollisesti raskaaksi ja hitaaksi palveluiden kehittämisessä.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvaluokittelu (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH kannattaa ehdotuksen lähtökohtaa tietoturvaluokituksen varmistamisesta koko tietoaineistojen ja -järjestelmien elinkaaren ajan. PRH pitää toivottavana, että tiedonhallintayksikölle määriteltäisiin selkeät, yhtenäiset ja riittävän yksilöiden tietoturvaluokituksen vähimmäisvaatimukset, koska muussa tapauksessa riskinä on, että jatkossakin tietoturvan taso eri viranomaisissa vaihtelee liikaa.

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvaluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH:lla ei ole huomauttamista ehdotuksiin asiakirjojen turvaluokittelusta. Turvaluokittelua koskevat rajaukset (maanpuolustus, poikkeusolot jne.) on laadittu niin, että PRH:n käsittelemistä tiedoista vain hyvin pieni osa voisi tulla turvaluokittelun piiriin.

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH:lla ei ole huomauttamista asian ja palveluiden tiedonhallintaa koskeviin säännöksiin. PRH noudattaa viranomaistehtävissään jo nyt asiatunnukseen, yksilöintiin ja asiareksiteriin liittyviä ehdotukseen sisältyviä vaatimuksia

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH pitää ehdotettuja säännöksiä tietoaineistojen sähköisestä muodosta, tietojen keräämisestä viranomaistoimintaan sekä tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan kautta kannatettavina.

Erityisen tärkeä on 28 §:n mukainen säännös, jossa kielletään viranomaista vaatimasta hallinnon asiakkaalta tietoa, jos on saatavissa toiselta viranomaiselta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden kautta. Tällä hetkellä useat viranomaiset mm. edelleen vaativat kaupparekisteriotetta eri lupahakemusten yhteydessä, vaikka nämä tiedot ovat jo vuosia olleet viranomaisten saatavissa sähköisessä muodossa.

27 §:n mukaan jos asiakirja saapuu viranomaiselle muussa kuin sähköisessä muodossa se on muutettava sähköiseen muotoon. PRH kannattaa kuitenkin lähestymistapaa, jossa sähköinen asiakirjan toimittaminen olisi ainoa vaihtoehto. Sähköisen vireillepanon osuus kasvaa jatkuvasti, mutta paperi-ilmoituksia tehdään edelleen merkittäviä määriä. Mahdollisuus tehdä ilmoitus paperilla vie resursseja ja lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa. Viime vuodet ovat osoittaneet paperipohjaisten prosessien alttiuden virheille ja väärinkäytöksille. PRH katsookin, että lähivuosina on päästävä puhtaasti sähköiseen hakemus- ja ilmoitusmenettelyyn. Tavoitteena tulee olla, että paperiasioinnista luovutaan nopealla aikataululla niissä palveluissa, joissa jo on sähköisen asioinnin mahdollisuus. Tällainen ratkaisu tukisi hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita julkisten palvelujen digitalisoinnista sekä prosessien sujuvoittamisesta. Niille kansalaisille, jotka eivät eri syistä voi sähköisiä palveluita käyttää voidaan rakentaa tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH pitää lähtökohtaisesti kannatettavana että asiakirjat säilytetään vain sähköisesti. Paperiarkistojen ylläpito ja tiedon tuottaminen niistä on huomattavan kallista ja usein työlästä. Käytännössä ongelmana on kuitenkin olemassa olevien paperiaineistojen sähköistämisen tuottamat huomattavat kustannukset. PRH ei pidä perusteltuna sähköistää sellaisia aineistoja, joihin kohdistuu vain hyvin harvalukuinen määrä tietopyyntöjä. Tällaiseen aineistoon kohdistuvat tarpeet voitaisiin jatkossakin hoitaa manuaalisesti.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

PRH näkemys on sama kuin usean muun viranomaisen lausunnossaan esittämä eli ehdotetut siirtymäajat ovat varsin lyhyet varsinkin jos tavoitteena on siirtyä kokonaan sähköiseen säilytykseen. Tämä edellyttää myös riittäviä resursseja. PRH on arvioinut, että vielä jäljelle olevan aineiston sähköistäminen kestää 4-5 vuotta ja maksaa n. 5 miljoonaa euroa.

14. Muut huomiot

-

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

Lausuntopyynnölle varattu aika on niin lyhyt, että PRH ei ole tehnyt erillistä vaikutusten arviointia. PRH käsityksen mukaan kuitenkin eri viranomaisten tekemissä arvioissa (esim. Oikeusrekisterikeskus) esitetyt yleiset huomiot koskevat myös PRH:ta.

Tietoturvallisuus:

-

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

-

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

-

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

-

Mantere Eero
Patentti- ja rekisterihallitus